

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARSTVO NARAVE

OSREDNJA ENOTA

Tobačna ulica 5 | 1000 Ljubljana
T 01 230 95 00 | F 01 230 95 40
E zrsvn.oe@zrsvn.si | www.zrsvn.si

Številka: 8-IV-312/4-O-13/DV
Datum: 13. 9. 2013
Zveza: 341-26/2013

Zavod za gozdove Slovenije
Centralna enota
Oddelek za gozdne živali in lovstvo
Večna pot 2
1000 Ljubljana

Zadeva: **Pisno stališče o posegu v populacijo rjavega medveda (*Ursus arctos*), volka (*Canis lupus*) in risa (*Lynx lynx*)**

Spoštovani!

Zavod za gozdove Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana je z dopisom prejetim dne 5. 9. 2013, zaprosil Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Tobačna ulica 5, 1000 Ljubljana za pisno stališče o posegu v populacijo rjavega medveda (*Ursus arctos*), volka (*Canis lupus*) in risa (*Lynx lynx*). Dopisu je bilo priloženo strokovno mnenje Zavoda za gozdove Slovenije za odstrel velikih zveri za obdobje 1. 10. 2013 – 30. 9. 2014.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se odstreli 80 medvedov. Odstrel medvedov bi se izvedel v obdobju med 1. 10. 2013 in 30. 4. 2014 na delu območja Posavskega lovsko upravljaljskega območja, delu območja Novomeškega lovsko upravljaljskega območja, območju Kočevsko-Belokranjskega lovsko upravljaljskega območja, Notranjskega lovsko upravljaljskega območja (razen v lovišču Brezovica), delu območja Primorskega lovsko upravljaljskega območja, delu območja Triglavskega lovsko upravljaljskega območja, delu območja Zahodnega visokokraškega lovsko upravljaljskega območja (razen v loviščih Sabotin in Dobrovo, desnega brega Soče v loviščih Kanal in Anhovo in delu lovišča Vrhnika severno od železniške proge Ljubljana-Postojna) in delu območja Zasavskega lovsko upravljaljskega območja. Predlaga tudi odvzem najdenih mrtvih živali iz narave.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se odstreli 6 volkov. Odstrel volkov bi se izvedel v obdobju med 1. 9. 2013 in 31. 1. 2014 ter med 1. 9. in 30. 9. 2014 na območju Kočevsko-Belokranjskega lovsko upravljaljskega območja, Novomeškega lovsko upravljaljskega območja, Notranjskega lovsko upravljaljskega območja, Zahodnega visokokraškega lovsko upravljaljskega območja in Primorskega lovsko upravljaljskega območja. Predlaga tudi odvzem najdenih mrtvih živali iz narave.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga odvzem mrtvih osebkov risa iz narave. Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se vsak najden mrtev osebek pošlje na preiskavo Univerzi v Ljubljani, Veterinarski fakulteti in Biotehniški fakulteti, Oddelku za biologijo na preiskave. Na preiskave naj bi se poslal celoten osebek ali pa le s fakultetama predhodno dogovorjeni vzorci, če le ti ne bi želeli ali potrebovali celega osebkov. Tovrstne raziskave potekajo že daljši čas in so namenjene predvsem ugotavljanju vzrokov smrtnosti risa in raziskavam o biologiji risa.

Pisno stališče se podaja na podlagi 81. člena Zakona o ohranjanju narave¹⁹ in 8. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah¹⁸.

PISNO STALIŠČE ZAVODA RS ZA VARSTVO NARAVE O POSEGU V POPULACIJE VELIKIH ZVERI

A UVOD

Medved, volk in ris so v Sloveniji ogrožene in zavarovane vrste in jih je prepovedano odvezati iz narave^{12, 18}. Medved, volk in ris so tudi mednarodno varovane vrste. V Direktivi o habitatih so navedeni kot vrste, ki jih je potrebno strogo varovati². Med drugim je prepovedana tudi vsaka oblika namernega ujetja ali ubitja osebkov teh vrst v naravi. V 16. členu Direktive o habitatih so določeni razlogi za odstop od te določbe. Prvi odstavek 16. člena določa, da če ni druge zadovoljive možnosti in če odstopanje ne škoduje vzdrževanju ugodnega stanja ohranjenosti populacij zadevne vrste na njenem naravnem območju razširjenosti, države članice lahko odstopijo od določb členov 12, 13, 14 ter 15(a) in (b):

- a) zaradi varstva prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja naravnih habitatov;
- b) da preprečijo resno škodo, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribištvu in vodi ter drugih vrstah premoženja;
- c) zaradi interesov zdravja ljudi in javne varnosti ali zaradi drugih razlogov prevladujočega javnega interesa, ki je lahko tudi socialne ali gospodarske narave, in zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje;
- d) zaradi raziskovanja in izobraževanja, zaradi doseljevanja in ponovnega naseljevanja teh vrst ter za to potrebne vzreje, vključno z umetnim razmnoževanjem rastlin;
- e) da pod strogo nadzorovanimi pogoji dovolijo selektiven in omejen odvzem ali zadrževanje nekaterih osebkov vrst, navedenih v Prilogi IV, v omejenem številu, ki ga določijo pristojni nacionalni organi.

Prav tako je namerno ujetje ali ubitje medvedov, volkov in risov prepovedano z Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah¹⁸. Prvi odstavek 16. člena Direktive o habitatih pa je preveden v prvi odstavek 7. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah¹⁸. Le ta opredeljuje razloge za odvzem iz narave, če ni druge možnosti in odvzem iz narave ne škoduje ohranitvi ugodnega stanja populacije. Dopustni razlogi so:

- zagotavljanje koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov,
- preprečitev resne škode, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribiških območjih in vodi ter drugem premoženju,
- zagotavljanje zdravja in varnosti ljudi, vključno z zračno varnostjo, ali drugi nujni razlogi prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska, in koristne posledice bistvenega pomena za okolje,
- doseljevanje ali ponovno naseljevanje živali, vključno z gojenjem za namene doseljevanja ali ponovnega naseljevanja,
- selektivno in omejeno ujetje, opremljanje z oznakami ali poseg, ki lahko povzroči poškodovanje ali odvzem živali za namene raziskovanja, ali
- selektiven in omejen odvzem živali iz narave zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem, pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu.

Smernice Evropske komisije³ razlagajo, da je potrebno upoštevati tri predpogoje, pod katerimi je možno uveljavljanje izjem po 16. členu Direktive o habitatih:

- obstoj enega ali več razlogov, ki so navedeni v prvem odstavku 16. člena;
- da ni drugih zadovoljivih možnosti in
- da poseg ne bo škodoval vzdrževanju ugodnega stanja ohranjenosti populacije.

Ob neizpolnjevanju katerega koli od treh naštetih predpogojev je uveljavljanje izjeme nemogoče.

B POVZETEK PISNEGA STALIŠČA

Odstrel 80 medvedov v obdobju 1. 10. 2013 – 30. 9. 2014 je mogoč ker:

- je sprejemljiv iz razlogov
 - zmanjševanja škod na domačih živalih, pridelkih in drugem premoženju,
 - zagotavljanja zdravja in varnosti ljudi in
 - uravnavanja velikosti populacije z okoljem;
- druge možnosti obstajajo, vendar niso zadostne;
- odstrel ne bo ogrozil ugodnega stanja populacije.

Odvzem najdenih mrtvih medvedov iz narave v obdobju 1. 10. 2013 – 30. 9. 2014 je mogoč ker:

- je sprejemljiv iz razlogov
 - zagotavljanja koristi varstva medveda in
 - za namene raziskovanja;
- druge možnosti ne obstajajo;
- odvzem ne bo negativno vplival na stanje populacije.

Odstrel 6 volkov v obdobju 1. 10. 2013 – 30. 9. 2014 ni mogoč ker:

- je sprejemljiv iz razloga
 - uravnavanja velikosti populacije z okoljem;
- druge možnosti obstajajo, vendar niso zadostne;
- populacija ni v ugodnem stanju in bi odstrel stanje ohranjenost dodatno poslabšal.

Odvzem najdenih mrtvih volkov iz narave v obdobju 1. 10. 2013 – 30. 9. 2014 je mogoč ker:

- je sprejemljiv iz razlogov
 - zagotavljanja koristi varstva volka in
 - za namene raziskovanja;
- druge možnosti ne obstajajo;
- odvzem ne bo negativno vplival na stanje populacije.

Odvzem najdenih mrtvih risov iz narave v obdobju 1. 10. 2013 – 30. 9. 2014 je mogoč ker:

- je sprejemljiv iz razlogov
 - zagotavljanje koristi varstva risa in
 - za namene raziskovanja;
- druge možnosti ne obstajajo;
- odvzem ne bo negativno vplival na stanje populacije.

C PODROBNEJŠA OBRAZLOŽITEV PISNEGA STALIŠČA

1 Rjavi medved (*Ursus arctos*)

1.1 Razlogi za odvzem iz narave

1.1.1 Razlog »zagotavljanje koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov«

Uporaba razloga »zagotavljanje koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov« za odstrel medvedov ni mogoča, je pa mogoča za odvzem mrtvih osebkov iz narave. Smernice za izvajanje strogega varstva živalskih vrst, ki so v interesu Skupnosti,³ določajo, da se ta razlog nanaša na varstvo vrst, ki jih medved ogroža. Predvsem so tu mišljeni endemiti ter ogrožene vrste in

habitati. V določenih primerih je možno tu tehtati tudi varstvo vrste same, torej medveda, saj je v smernicah razloženo, da ne smemo izključiti tudi drugih vrst.

Po nam znanih podatkih medved ne ogroža nobenega endemita ali ogrožene rastlinske in živalske vrste. Prav tako ne ogroža nobenega habitatnega tipa. Medved je oportunistični omnivor. Večji del hrane medveda je rastlinskega izvora. Prehranjuje se z glivami, gozdnimi plodovi, podzemskimi organi rastlin in njihovimi zelenimi deli, nevretenčarji, glodavci in mrhovino¹⁴. Upleni lahko tudi oslabiljeno parkljasto divjad⁴.

Odstrel medveda tudi ni potreben zaradi zagotavljanja varstva medveda v biološkem smislu. Medved v naravnem okolju ne potrebuje zunanjega uravnavanja (v obliki človekovega poseganja), saj je to doseženo z znotraj- in zunajvrstnimi mehanizmi, ki dolgoročno preprečujejo povečevanje lokalnih gostot nad biološko nosilno kapaciteto okolja.

Odvzem najdenih mrtvih medvedov iz narave je sprejemljiv, ker ugotovitev vzroka smrti in drugih podatkov lahko doprinese k boljšemu poznavanju stanja vrste pri nas in posledično k boljšemu upravljanju in varstvu vrste.

1.1.2 Razlog »preprečitev resne škode, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribiških območjih in vodi ter drugem premoženju«

Uporaba razloga »preprečitev resne škode, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribiških območjih in vodi ter drugem premoženju« je mogoča. Rezultati raziskave telemetričnega spremljanja medvedov so pokazali, da škodo povzroča le majhen del medvedov, medtem ko drugi medvedi zelo redko ali celo nikoli ne povzročajo škode⁶. Obstajajo ukrepi za preprečitev škode, vendar z njimi problema ni mogoče v celoti rešiti. Ohraniti je treba tarčen odstrel t.i. konfliktnih medvedov, ki kažejo očitne znake habituacije na človeka. Pogosto ti medvedi ne povzročajo samo škode, temveč so neposredno nevarni tudi ljudem. Odstrel konfliktnih medvedov zaradi preprečevanja škod je sprejemljiv.

1.1.3 Razlog »zagotavljanje zdravja in varnosti ljudi, vključno z zračno varnostjo, ali drugi nujni razlogi prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska, in koristne posledice bistvenega pomena za okolje«

Uporaba razloga »zagotavljanje zdravja in varnosti ljudi, vključno z zračno varnostjo, ali drugi nujni razlogi prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska, in koristne posledice bistvenega pomena za okolje« je sprejemljiva za odstrel medvedov zgolj zaradi zagotavljanja zdravja in varnosti ljudi. Upravičenost uporabe razloga »zaradi nujnih razlogov prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska, in zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje« za odstrel medvedov ni ustrezno izkazana.

V Sloveniji se povprečno zgodita 1 do 2 napada medveda na človeka letno. Še več pa je situacij, ko medved prestraši ljudi. Obstajajo sicer številne možnosti, ki zmanjšujejo habituacijo medveda na človeka, kar je glavni razlog za pojavljanje medvedov v bližini naselij in ljudi. Ti ukrepi nevarnost napadov medveda na človeka lahko zmanjšajo, ne morejo pa je povsem preprečiti. Uporaba razloga »zaradi zagotavljanja zdravja in varnosti ljudi« je za odstrel medveda sprejemljiva.

Druga možnost je uporaba razloga »zaradi nujnih razlogov prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska«. Smernice Evropske komisije³ razlagajo, da je edino javna korist tista, ki dopušča uporabo tega razloga in ne zasebna korist ali korist neke skupine ljudi. Javno korist pa lahko zagovarjajo tudi fizične osebe ali skupine. Smernice tudi razlagajo, da mora biti druga javna korist večja od koristi, ki jih daje Direktiva o habitatih, ter da mora biti dolgoročna. Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju omenja odstrel medvedov iz tega razloga, vendar nikjer skladno z gornjo definicijo javne koristi ne razloži za kakšno javno korist gre. Ugotavljamo, da

upravičenost uporabe razloga »zaradi nujnih razlogov prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska« za odstrel medveda ni izkazana.

Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju nikjer ne razloži kakšna bi bila lahko negativna vloga medveda na okolje. Upravičenost uporabe razloga »zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje« za odstrel medveda ni izkazana.

1.1.4 Razlog »doseljevanje ali ponovno naseljevanje živali, vključno z gojenjem za namene doseljevanja ali ponovnega naseljevanja«

Uporaba razloga »doseljevanje ali ponovno naseljevanje živali, vključno z gojenjem za namene doseljevanja ali ponovnega naseljevanja« za odstrel medvedov ni sprejemljiva. Zavod za gozdove Slovenije namreč predlaga odstrel medvedov in ne njihov odlov in preselitev.

1.1.5 Razlog »selektivno in omejeno ujetje, opremljanje z oznakami ali poseg, ki lahko povzroči poškodovanje ali odvzem živali za namene raziskovanja«

Uporaba razloga »selektivno in omejeno ujetje, opremljanje z oznakami ali poseg, ki lahko povzroči poškodovanje ali odvzem živali za namene raziskovanja« za odstrel medvedov ni sprejemljiva, je pa mogoča za odvzem mrtvih medvedov iz narave. Kot predlaga Zavod za gozdove Slovenije, je namen odstrela zmanjševanje medvedje populacije in ne raziskovanje. Kljub temu je smiselno izvesti raziskave na odstreljenih in najdenih poginulih medvedih in odvzeti vzorce, saj tako dobimo dragocene podatke o populaciji in stanju osebkov. Odstrel medvedov zaradi raziskav ni smiselno in upravičen.

1.1.6 Razlog »selektiven in omejen odvzem živali iz narave zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem, pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu«

Uporaba razloga »selektiven in omejen odvzem živali iz narave zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem, pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu« je za odstrel medvedov ustrezna.

Navedeni razlog izhaja iz točke (e) prvega odstavka 16. člena Direktive o habitatih², ki izjemo navaja kot: »[...] na njihovem naravnem območju razširjenosti, države članice [...] pod strogo nadzorovanimi pogoji dovolijo selektiven in omejen odvzem [...] nekaterih osebkov vrst, navedenih v Prilogi IV, v omejenem številu, ki ga določijo pristojni nacionalni organi.« Slovenska zakonodaja je v tem pogledu strožja, kot to določa Direktiva o habitatih, saj dodatno omejuje odvzem in ga pogojuje z »zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem«.

Zakon o ohranjanju narave in njegovi podzakonski akti ne definirajo pojma »okolje«. Pojem okolje je definiran le v Zakonu o varstvu okolja²⁰, kot »tisti del narave, kamor seže ali bi lahko segel vpliv človekovega delovanja« pri čemer je človek sestavni del narave.

Medved, tako kot večina vrst, v naravnem okolju ne potrebuje človekovega poseganja, saj se populacije zaradi znotraj- in zunajvrstnih mehanizmov dolgoročno ne morejo povečati nad biološko nosilno kapaciteto okolja. Zaradi tega poseganje v populacijo medveda ni potrebno. Če pa okolje razumemo kot prostor, v katerem je prisoten človek s svojo dejavnostjo, je pri nosilni kapaciteti okolja treba upoštevati tudi družbeni vidik, ki določa toleranco ljudi do medveda. Družbena nosilna kapaciteta okolja je lahko bistveno nižja od biološke. V primeru velikih zveri, pri katerih je ohranjanje in preživetje vrst odvisno tudi od odnosa ljudi do teh vrst, je upoštevanje družbene kapacitete okolja pomembno. Obstajajo tudi druge možnosti, ki lahko izboljšajo toleranco ljudi do medvedov, ki pa niso zadostne. Za Slovenijo je značilna velika prostorska razdrobljenost, kjer se

prepletajo gozd, kmetijske površine ter urbana krajina. Z naraščanjem populacije so se medvedi prisiljeni pomikati bližje človekovim bivališčem, kar povečuje možnost srečanj z medvedom in s tem zmanjšanje tolerance za varstvo medveda. Odstrel medvedov vpliva na zmanjšanje verjetnosti srečanj z medvedom in ohranjanje tolerance ljudi do medveda, zato menimo, da je odstrel »zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem« v družbenem smislu sprejemljiv.

1.1.7 Obstoj »drugih možnosti«

1.1.7.1 Odstrel

Kot smo pokazali v prejšnjih točkah, je uveljavljanje izjeme za odstrel medvedov sprejemljivo zaradi:

- zmanjševanja škod na domačih živalih, pridelkih in drugem premoženju,
- zagotavljanja zdravja in varnosti ljudi in
- uravnavanja populacije z okoljem.

Druge možnosti poleg odstrela v vseh zgoraj omenjenih primerih obstajajo: npr. popravki odškodninskega sistema, boljše varovanje živali in premoženja, postavitve medovarnih smetnjakov, sankcioniranje neustreznega odlaganja klavniških odpadkov, spodbujanje govedoreje in konjereje namesto reje drobnice na osrednjem območju razširjenosti medveda, prepoved neposrednega krmljenja medvedov ob prisotnosti človeka in dosledno ukrepanje ob morebitnih kršitvah, izobraževanje in obveščanje lokalnega prebivalstva ter prenova upravljavskih načrtov (povzeto po Jerina in sod.⁶). Namenjeni so zmanjševanju habituacije medvedov na človeka. Pri taki strukturiranosti in prepletenosti gozda, kmetijskih površin in urbane krajine, kot je v Sloveniji, pa bo do habituacije medvedov na človeka prihajalo tudi v bodoče in tudi ob izvajanju drugih možnosti. Zato je mogoče izvajanje izrednega odstrela konfliktnih medvedov, ki kažejo očitne znake habituacije na človeka ter izvajanje trajnostnega odstrela medvedov zaradi vzdrževanja družbene nosilne kapacitete okolja. Nujno pa je izvajanje tudi vseh zgoraj naštetih ukrepov.

Druge možnosti poleg odstrela medvedov obstajajo, vendar niso zadostne.

1.1.7.2 Odvzem mrtvih medvedov iz narave

Podatke o trenutnem stanju populacije je mogoče pridobiti le od prosto živečih osebkov, druge možnosti ne obstajajo.

1.1.8 Ocena o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja populacije

Populacija rjavega medveda v Sloveniji je ocenjena na 400-500 osebkov in je zadnja leta stabilna^{15, 5}. V populaciji nekoliko prevladujejo samci, kar je posledica večje imigracije medvedov iz Hrvaške. Samice si običajno poiščejo prostor bližje materam, medtem ko samci migrirajo na večje razdalje. Populacija medvedov v Sloveniji predstavlja severozahodni del dinarsko-pindske populacije rjavega medveda, ki šteje 2100-2500 osebkov⁸.

Glede na podatke in modele se v Slovenijo letno priseli okoli 20 medvedov več, kot pa se jih odseli⁵. Imigracije tako pomenijo 4-5 % slovenske populacije. Populacija rjavega medveda v Sloveniji predstavlja ponor zaradi načina upravljanja s populacijo. Odstrel je namreč naravnan tako, da je rast populacije in posledično migriranje rjavega medveda proti Avstriji in Italiji v Sloveniji ustavljena.

Podatki, ki jih Zavod za gozdove Slovenije spremlja na števnih mestih kažejo, da ima mladiče mlajše od enega leta okoli 12 % opaženih samic, te samice pa imajo povprečno 1,87 mladiča. Pri velikosti

medvedje populacije 434 osebkov (394-475 osebkov) povzeto po Skrbinšek in sod.¹⁵, smo ocenili, da se v Sloveniji skoti povprečno 100 mladičev (90-109 mladičev) na leto.

Podatki o smrtnosti medveda nakazujejo, da predstavlja od človeka pogojena smrtnost 95 % vse zabeležene smrtnosti medveda⁵. Večino smrtnosti predstavlja odstrel. Poleg odstrela je letno zabeležen pogin še povprečno 10-20 osebkov, predvsem zaradi povozov. To so t.i. izgube.

Populacija rjavega medveda v Sloveniji je trenutno v ugodnem stanju in stabilna in lahko prenese predlagani poseg v populacijo. Glede na to, da se populacija rjavega medveda v zadnjem letu ni povečala, je potrebno odstrel ohraniti na nivoju iz zadnjih let. Iz narave se lahko odvzame do 100 medvedov. Od tega z odstrelom 80 osebkov, ostalo pa so rezervacije za morebitne izgube. Tudi odvzem najdenih mrtvih medvedov iz narave ne bo imel negativnega vpliva na stanje populacije.

1.2 Časovno obdobje, v katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se načrtovani odstrel izvede v obdobju od 1. 10. 2013 do 30. 4. 2014. K temu je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da se poleg načrtovanega odstrela medvedov preko celega leta izvaja tudi izredni odstrel, ki se nato upošteva pri načrtovanju odstrela v naslednjem načrtovalskem obdobju. Izredni odstrel je namenjen odstranitvi že habituiranih medvedov, medtem ko je redni odstrel namenjen vzdrževanju velikosti populacije. Na predlagano časovno obdobje za odstrel nimamo pripomb. Najdene mrtve medvede se lahko iz narave odvzame v obdobju med 1. 10. 2013 in 30. 9. 2014.

1.3 Geografsko območje, na katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se odstrel izvede na delu območja Posavskega lovsko upravljalškega območja, delu območja Novomeškega lovsko upravljalškega območja, območju Kočevsko-Belokranjskega lovsko upravljalškega območja, območju Notranjskega lovsko upravljalškega območja (razen v lovišču Brezovica), delu območja Primorskega lovsko upravljalškega območja, delu območja Triglavskega lovsko upravljalškega območja, delu območja Zahodnega visokokraškega lovsko upravljalškega območja (razen v loviščih in delih lovišč na desnem bregu Soče in delu lovišča Vrhnika severno od železniške proge Ljubljana-Postojna) in na delu območja Zasavskega lovsko upravljalškega območja (podrobneje je območje določeno v strokovnem mnenju Zavod za gozdove Slovenije). Glede na pojavljanje škod po medvedu, naj se odstrel medveda izvaja tudi v loviščih Podbrdo, Ljubinj, Kobarid, Bovec, Čezsoča, Drežnica, Smast in Soča ter v lovišču s posebnim namenom Prodi-Razor v Triglavskem lovsko upravljalškem območju, v loviščih Selca, Železniki in Sorica v Gorenjskem lovsko upravljalškem območju ter v loviščih Šmartno pri Litiji in Pugled v Zasavskem lovsko upravljalškem območju. Iz odstrela se naj izpustijo lovišča v Novomeškem in Posavskem lovsko upravljalškem območju ter lovišča Smuk-Semič, Adlešiči, Gradac, Metlika in Suhor v Kočevsko-Belokranjskem lovsko upravljalškem območju, saj se tam škode po medvedu ne pojavljajo oziroma se pojavljajo zelo redko. Predlagani odstrel 3 medvedov za Novomeško in Posavsko lovsko upravljalško območje naj se prerazporedi v Zahodno visokokraško, Triglavsko in Gorenjsko lovsko upravljalško območje, saj se tam konstantno pojavljajo škode.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se v Kočevsko-Belokranjskem in Notranjskem lovsko upravljalškem območju večji odstrel dodeli loviščem, na katerih je v preteklih letih nastala večina konfliktnih situacij med medvedi in ljudmi. Prednostno naj bi se v osrednjem območju medveda odstrel izvrševal v 1,5 km pasu okrog naselij. Menimo, da bi se odstrel v vseh lovsko upravljalških območjih moral porazdeliti tako, da bi bilo odstrela več v tistih loviščih, kjer se pojavlja večji del škod.

Menimo, da se odvzem mrtvih medvedov iz narave lahko izvaja na celotnem območju Slovenije.

1.4 Dovoljena sredstva oziroma načini za odvzem iz narave in omejitve njihove uporabe

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se v populacijo rjavega medveda poseže z odstrelom. Poleg odstrela bi iz narave odvzeli tudi vse najdene mrtve osebke. Glede na dosedanje trende, bi bilo teh osebkov med 10 in 20. To so predvsem medvedi, katerih pogin je posledica trkov na cestah in železnicah. Sem Zavod za gozdove Slovenije uvršča tudi osebke, ki so odstreljeni zaradi preprečitve mučenja ranjene živali (medvedi, ki so ranjeni v prometni nesreči).

Zavod za gozdove Slovenije predlaga tudi upoštevanje določil 7. in 10. člena Pravilnika o odvzemu osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave¹¹ in določil Pravilnika o vrstah in moči lovskega orožja, načinu zasledovanja ranjene ali obstreljene živali ter višini škode na divjadi, ki je povzročena s protipravnim lovom¹³. Na ta predlog nimamo pripomb.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se pri vseh primerih medvedov, pri katerih se pojavi sum na nalezljive bolezni, in medvedov, ki so bili najdeni mrtvi ali odstreljeni v nejasnih okoliščinah, obvesti pristojne inšpekcijske službe oziroma organe pregona. Odvzem vzorcev tkiv naj poteka skladno z 11. členom Pravilnika o odvzemu osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave¹¹. Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se o rezultatih raziskav poroča Ministrstvu za kmetijstvo in okolje, Zavodu za gozdove Slovenije upravljavcu lovišča, od koder je bil medved dostavljen v pregled in Zavodu RS za varstvo narave. Po opravljenem pregledu in odvzetih vzorcih se osebek v skladu z zakonodajo preda Prirodoslovnemu muzeju Slovenije, če ta izkaže interes zanj. Zavodu za gozdove Slovenije naj se dovoli, da opravi vse potrebne meritve na najdenih mrtvih in odstreljenih medvedih.

1.5 Potrebni nujni ukrepi v zvezi z izvedbo nadzora odvzema iz narave

Nadzor odvzemov iz narave naj vrši Zavod za gozdove Slovenije in inšpekcijske službe Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, hrano in okolje.

1.6 Možni pogoji, skladno s katerimi se odvzem iz narave lahko izvede, zlasti glede na tveganje za zagotavljanje ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst

Dodatni pogoji za odstrel in odvzem mrtvih živali, zaradi zagotavljanja ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst, niso potrebni.

2 Volk (*Canis lupus*)

2.1 Razlogi za odvzem iz narave

2.1.1 Razlog »zagotavljanje koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov«

Uporaba razloga »zagotavljanje koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov« za odstrel volkov ni mogoča. Smernice za izvajanje strogega varstva živalskih vrst, ki so v interesu Skupnosti,³ določajo, da se ta razlog nanaša na varstvo vrst, ki jih volk ogroža. Predvsem so tu mišljeni endemiti ter ogrožene vrste in habitati. V določenih primerih je možno tu tehtati tudi varstvo vrste same, torej volka, saj je v smernicah razloženo, da ne smemo izključiti tudi drugih vrst.

Volk ne ogroža nobenega endemita ali ogrožene rastlinske in živalske vrste. Prav tako ne ogroža nobenega habitatnega tipa. Glavni vir njegove prehrane so jelenjad in srnjad ter mladiči divjih prašičev. Nobena od teh vrst in ogrožena.

Odstrel volka zaradi varstva volka v biološkem smislu tudi ni potreben. Volk v naravnem okolju ne potrebuje zunanjega uravnavanja (v obliki človekovega poseganja), saj je to doseženo z znotrajvrstnimi mehanizmi (socialne interakcije, teritorialnost in druge znotrajvrstne interakcije), ki dolgoročno preprečujejo povečevanje lokalnih gostot nad biološko nosilno kapaciteto okolja¹.

Odvzem najdenih mrtvih volkov iz narave je sprejemljiv, ker ugotovitev vzroka smrti in drugih podatkov lahko doprinese k boljšemu poznavanju stanja vrste pri nas in posledično k boljšemu upravljanju in varstvu vrste.

2.1.2 Razlog »preprečitev resne škode, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribiških območjih in vodi ter drugem premoženju«

Uporaba razloga »preprečitev resne škode, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribiških območjih in vodi ter drugem premoženju« za odstrel volkov ni mogoča. Rezultati raziskave, ki so jo izvedli v okviru projekta SloWolf, namreč kažejo, da odstrel volka nima nobenega vpliva na višino škod. Obseg škod je še najbolj soodvisen s številom ovac v Sloveniji⁷.

Tako tuje kot domače raziskave kažejo, da trajnostni lov volkov ni ukrep, s katerim bi bilo mogoče zmanjšati škodo zaradi napadov volkov na živino niti kratkoročno niti dolgoročno^{7, 1}. Večinoma so raziskovalci celo opazili, da je bil učinek odvzema volkov ravno nasproten. Število škodnih dogodkov se je po odstrelu še povečalo. To je najverjetneje posledica odstrela vsaj enega dominantnega osebka in s tem razpada tropa, ki so ga nato nadomestili mlajši manj izkušeni volkovi, ki so prav zaradi svoje neizkušenosti lovili lažje ulovljive domače živali¹. Tudi zmanjševanje velikosti tropov, tako da se odstrela nekaj ali le en osebek iz tropa, nima vpliva na število ubitih domačih živali. Lahko pa postanejo preostali člani tropa bolj odvisni od domačih živali⁷. Dodatni argument proti odstrelu volkov je tudi križanje s psi. V primeru odstrela enega dominantnega osebka, lahko pride do parjenja z domačim psom. Križanci se pogosto manj bojijo ljudi, kar lahko vodi do povečanja števila napadov na drobnico¹.

Odstrel volkov zaradi preprečevanja škode bi bil lahko učinkovit le, če bi volka na območju, kjer se pojavljajo škode, popolnoma iztrebili ali če se na večjem območju odstrani večina vseh volkov. V Sloveniji tega ni mogoče izvesti, saj zaradi samih prostorskih značilnosti države ni mogoče določiti območij, kjer bomo dajali prednost varstvu volka in kje drugim dejavnostim. Takšna območja bi morala biti velika vsaj nekaj tisoč, če ne deset tisoč km²⁷. Z odstrelom, kot ga predlaga Zavod za gozdove Slovenije, tudi ni mogoče ustaviti širjenja volkov na nova območja. Odstrel volkov je načrtovan tako, da zmanjšuje velikost populacije in ne preprečuje širjenja volkov. Podatki pridobljeni v okviru projekta SloWolf namreč kažejo, da so volkovi kljub večletnim odstrelom vseeno še migrirali iz območja redne prisotnosti na nova območja.

Odstrel volkov z vidika preprečevanja škod ne bi imel ustreznega učinka. Zelo verjetno je, da bi bil zaradi odstrela učinek ravno nasproten. Po odstrelu volkov se škode na domačih živalih lahko še povečajo. Odstrel volkov zaradi preprečevanja škod je zato nesprejemljiv.

2.1.3 Razlog »zagotavljanje zdravja in varnosti ljudi, vključno z zračno varnostjo, ali drugi nujni razlogi prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska, in koristne posledice bistvenega pomena za okolje«

Uporaba razloga »zagotavljanje zdravja in varnosti ljudi, vključno z zračno varnostjo, ali drugi nujni razlogi prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska, in koristne posledice bistvenega pomena za okolje« za odstrel volkov ni sprejemljiva oziroma izkazana.

V Sloveniji še nimamo zanesljivo potrjenega napada volka na človeka. Čeprav ponekod v tujini (predvsem v odročnih predelih z malo stiki med volkovi in ljudmi) občasno prihaja do napadov volkov na ljudi, so taki primeri v srednji Evropi izjemno redki in omejeni predvsem na osebkke, ki imajo steklino¹. Do zdaj te bolezni pri volkovih v Sloveniji še niso potrdili¹⁶. Uporaba razloga »zaradi zagotavljanja zdravja in varnosti ljudi« za odstrel volka ni sprejemljiva.

Druga možnost je uporaba razloga »zaradi nujnih razlogov prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska«. Smernice Evropske komisije³ razlagajo, da je edino javna korist tista, ki dopušča uporabo tega razloga in ne zasebna korist ali korist neke skupine ljudi. Javno korist pa lahko zagovarjajo tudi fizične osebe ali skupine. Smernice tudi razlagajo, da mora biti druga javna korist večja od koristi, ki jih daje Direktiva o habitatih, ter da mora biti dolgoročna. Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju omenja odstrel volkov iz tega razloga, vendar nikjer skladno z gornjo definicijo javne koristi ne razloži za kakšno javno korist gre. Ugotavljamo, da uporaba razloga »zaradi nujnih razlogov prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska« za odstrel volka ni izkazana.

Akcijski načrt za upravljanje populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji za obdobje 2013-2017¹ navaja, da volk opravlja pomembno vlogo v ekosistemu, zaradi česar ima varovanje volka koristne posledice za okolje. Glede na to, da je populacija volka v neugodnem stanju (glej 2.1.8) odstrel volka ne more imeti koristnih posledic za okolje. Uporaba razloga »zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje« za odstrel volka ni utemeljena.

2.1.4 Razlog »doseljevanje ali ponovno naseljevanje živali, vključno z gojenjem za namene doseljevanja ali ponovnega naseljevanja«

Uporaba razloga »doseljevanje ali ponovno naseljevanje živali, vključno z gojenjem za namene doseljevanja ali ponovnega naseljevanja« za odstrel volkov ni sprejemljiva. Zavod za gozdove Slovenije namreč predlaga odstrel volkov in ne njihov odlov in preselitev.

2.1.5 Razlog »selektivno in omejeno ujetje, opremljanje z oznakami ali poseg, ki lahko povzroči poškodovanje ali odvzem živali za namene raziskovanja«

Uporaba razloga »selektivno in omejeno ujetje, opremljanje z oznakami ali poseg, ki lahko povzroči poškodovanje ali odvzem živali za namene raziskovanja« za odstrel volkov ni sprejemljiva. Kot predlaga Zavod za gozdove Slovenije, je namen odstrela zmanjševanje volčje populacije in ne raziskovanje. Kljub temu je smiselno izvesti raziskave in odvzeti vzorce z mrtvih volkov, saj tako dobimo dragocene podatke o populaciji in stanju volkov. Odstrel volkov samo zaradi raziskav ni smiseln in upravičen¹.

2.1.6 Izpolnjevanje razloga »selektiven in omejen odvzem živali iz narave zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem, pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu«

Uporaba razloga »selektiven in omejen odvzem živali iz narave zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem, pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu« za odstrel volkov je mogoča.

Navedeni razlog izhaja iz točke (e) prvega odstavka 16. člena Direktive o habitatih², ki razlog navaja kot: »[...] na njihovem naravnem območju razširjenosti, države članice [...] pod strogo nadzorovanimi pogoji dovolijo selektiven in omejen odvzem [...] nekaterih osebkov vrst, navedenih

v Prilogi IV, v omejenem številu, ki ga določijo pristojni nacionalni organi.« Slovenska zakonodaja je v tem pogledu strožja, kot to določa Direktiva o habitatih, saj dodatno omejuje odvzem in ga pogojuje z »zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem«.

Zakon o ohranjanju narave in njegovi podzakonski akti ne definirajo pojma »okolje«. Pojem okolje je definiran le v Zakonu o varstvu okolja²⁰, kot »tisti del narave, kamor seže ali bi lahko segel vpliv človekovega delovanja« pri čemer je človek sestavni del narave.

Iz bioloških značilnosti volka ugotovljenih v mnogih raziskavah izhaja, da volk v naravnem okolju ne potrebuje človekovega poseganja za uravnavanje velikosti populacije, saj je to doseženo z znotrajvrstnimi mehanizmi (socialne interakcije, teritorialnost in druge znotrajvrstne interakcije), ki dolgoročno preprečujejo povečevanje lokalnih gostot nad biološko nosilno kapaciteto okolja. Zaradi tega poseganje v populacijo volka v Sloveniji ni potrebno. Če pa okolje razumemo kot prostor, v katerem je prisoten človek s svojo dejavnostjo, je pri nosilni kapaciteti okolja potrebno upoštevati tudi družbeni vidik, ki določa toleranco ljudi do volka. Družbena nosilna kapaciteta okolja je lahko bistveno nižja od biološke. V primeru velikih zveri, pri katerih je ohranjanje in preživetje vrst odvisno tudi od odnosa ljudi do teh vrst, je upoštevanje družbene kapacitete okolja pomembno. Večina prebivalcev, tako tisti, ki živijo na območju stalne prisotnosti volka, kot tisti izven tega območja, imajo pozitiven odnos do volkov in so enotnega mnenja, da je vrsto potrebno ohraniti tudi za naslednje generacije⁹.

Pri upravljanju volčje populacije je potrebno upoštevati tudi odnos lovcev do volka. Lovci imajo v večini pozitiven odnos do volka, vendar pa bi popolna zaščita vrste in varovanje vseh osebkov v populaciji lahko negativno vplivala na varstvo volka zaradi povečanja krivolova. Tozadevne raziskave pri volku kažejo, da je za zmanjšanje krivolova odločilna možnost legalnega odstrela. Sama višina odstrela na krivolov nima vpliva¹. Smiselno je, da se dovoljuje nek minimalen odvzem volkov iz narave z odstrelom.

2.1.7 Obstoj »drugih možnosti«

2.1.7.1 Odstrel

Kot smo pokazali v prejšnjih točkah je uveljavljanje razloga za odstrel volkov sprejemljivo samo zaradi

- uravnavanja velikosti populacije z okoljem, pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu.

Druge možnosti poleg odstrela navaja Akcijski načrt za upravljanje populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji za obdobje 2013-2017¹:

- izobraževanje javnosti o volku,
- vključevanje javnosti v načrtovanje in postopke odločanja pri upravljanju z volčjo populacijo,
- obveščanje javnosti o izvedenih dejavnostih pri trajnostnem upravljanju volka,
- z dobro načrtovanim in ustreznim odstrelom posegati v populacijo volka, tako da se ohranja vitalna in viabilna populacija.

Menimo, da bi bilo treba našete druge možnosti izvajati v večjem obsegu, vendar pa zaenkrat tudi zaradi neustreznega odškodninskega sistema niso zadostne.

2.1.7.2 Odvzem mrtvih volkov iz narave

Podatke o trenutnem stanju populacije je mogoče pridobiti le od prosto živečih osebkov, druge možnosti ne obstajajo.

2.1.8 Ocena o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja populacije

Direktiva o habitatih za vrste podaja naslednjo definicijo ugodnega stanja:

- »če podatki o populacijski dinamiki te vrste kažejo, da se sama dolgoročno ohranja kot preživetja sposobna sestavina svojih naravnih habitatov, in
- če se naravno območje razširjenosti vrste niti ne zmanjšuje niti se v predvidljivi prihodnosti verjetno ne bo zmanjšalo, in
- če obstaja in bo verjetno še naprej obstajal dovolj velik habitat za dolgoročno ohranitev njenih populacij.«

Sodoben pristop upravljanja z živalskimi vrstami pomeni načrtovanje upravljanja z vrsto na nivoju populacije⁸, ne glede na državne meje. Vendar pa Direktiva o habitatih državam članicam nalaga zagotavljanje ugodnega stanja vrste v okviru vsake države posebej³.

Volčja populacija v Sloveniji je zelo majhna. Na podlagi zbranih neinvazivnih genetskih vzorcev volkov je bila ocenjena številčnost na okrog 31 volkov (25-40) marca 2011, in 35 volkov (32-39) marca 2012¹⁰. Volk v Sloveniji pripada Dinarsko-Balkanski populaciji, ki šteje okoli 5.000 osebkov⁸.

Do zdaj zbrani podatki kažejo, da imamo v Sloveniji okoli 10 tropov, od katerih vsaj 4 živijo na obeh straneh meje med Slovenijo in Hrvaško. Te štiri trope smo za potrebe teoretičnega izračuna prirastka populacije razdelili tako, kot da sta dva tropa stalno v Sloveniji, dva pa sta stalno na Hrvaškem. Privzeli smo tudi dejstvo, da se v vsakem tropu razmnožuje le dominantni par, ostali osebki pa ne, ter da imajo volkovi le eno leglo letno. Na podlagi teh ugotovitev lahko zaključimo, da imamo v Sloveniji teoretično lahko 8 legel letno. V posameznem leglu se skoti 4-7 mladičev, od česar pa jih v povprečju okoli dve tretjini pogine v prvem letu. Visoka smrtnost je tudi med dispergirajočimi osebki in sicer 50-60 %. Volkovi večinoma dispergirajo med 11. in 24. mesecem starosti. Med odraslimi teritorialnimi volkovi je naravna smrtnost v povprečju 11 % letno. Podatke o velikosti legel in umrljivosti smo povzeli po Akcijskem načrtu¹. Iz teh podatkov lahko zaključimo, da se v Sloveniji teoretično letno skoti 33-51 mladičev, od česar jih prvo leto preživi okoli 11-17. V naslednjem letu med dispergiranjem jih preživi le 4-9. Med odraslimi volkovi pa letno poginejo 3-4 osebki. Ugotovimo lahko, da se teoretično populacija volkov v Sloveniji letno poveča za 0-6 osebkov, pri tem pa je potrebno upoštevati še emigracije in imigracije. Vendar pa je to le teoretičen izračun. Po podatkih pridobljenih v okviru izvajanja monitoringa z izzivanjem tuljenja v projektu SloWolf je bilo v Sloveniji leta 2010 6 legel, 2011 7 legel, v letu 2012 pa 5 legel. Če upoštevamo enake podatke o prirastku in smrtnosti volkov kot smo jo v zgornjem izračunu, ugotovimo, da je bil prirast populacije v letu 2010 največ 4 osebke, v letu 2011 največ 5 osebkov, v letu 2012 pa največ 3 osebke. Če k temu prištejemo še odstrel in zaznane izgube volkov (10 v letu 2010, 10 v 2011 in 14 v 2012), lahko ugotovimo, da je slovenski del dinarsko-karpatske populacije močno odvisen od priseljevanja volkov iz sosednjih območij. O stanju volkov v Sloveniji veliko pove tudi stanje tropov. Iz Akcijskega načrta za upravljanje populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji za obdobje 2013-2017¹ je razbrati, da se velikost tropov vsaj na nekaterih območjih v zadnjih letih manjša. Ob ugotovljenem številu tropov, ki živijo v Sloveniji, odstrel v višini, kot se je izvajal zadnja leta, pomeni zelo pogosto poseganje v večino tropov, kar zmanjšuje vitalnost populacije, povečuje verjetnost parjenja v sorodu in hibridizacije s psi.

Slovenska populacija volkov glede na teoretične modele izračuna velikosti populacije in ob upoštevanju zadnjih podatkov in velikosti populacije in tropov trenutno ne izpolnjuje kriterija iz prve alineje definicije ugodnega stanja vrste, da se dolgoročno sama ohranja. Populacija ni v ugodnem ohranitvenem stanju. Predlagani odstrel šestih volkov pa bi ohranitveno stanje še poslabšal.

2.2 Časovno obdobje, v katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Odstrela volkov ni mogoče dovoliti v nobenem časovnem okvirju (glej utemeljitve v 2.1). Najdene mrtve volkove se lahko iz narave odvzame v obdobju med 1. 10. 2013 in 30. 9. 2014.

2.3 Geografsko območje, na katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Odstrela volkov ni mogoče dovoliti na nobenem območju (glej utemeljitve v 2.1). Menimo, da se odvzem mrtvih volkov iz narave lahko vrši na celotnem območju Slovenije.

2.4 Dovoljena sredstva oziroma načini za odvzem iz narave in omejitve njihove uporabe

Odstrela volkov ni mogoče dovoliti na noben način (glej utemeljitve v 2.1). Vse najdene mrtve osebe naj se posreduje Veterinarski fakulteti Univerze v Ljubljani, da ugotovi vzrok smrti. Posreduje naj se celoten osebek ali le vzorce, za katere se dogovori z Veterinarsko fakulteto. Vzorce tkiv za genetske preiskave naj se posreduje tudi Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani, Oddelku za biologijo. Po opravljenem pregledu in odvzetih vzorcih se osebek v skladu z zakonodajo preda Prirodoslovnemu muzeju Slovenije, če ta izkaže interes zanj. Zavodu za gozdove Slovenije naj se dovoli, da opravi vse potrebne meritve na najdenih mrtvih volkovi.

2.5 Potrebni nujni ukrepi v zvezi z izvedbo nadzora odvzema iz narave

Odstrela volkov ni mogoče dovoliti, zato tudi nadzor nad odstrelom ni potreben (glej utemeljitve v 2.1). Nadzor odvzema najdenih mrtvih volkov iz narave naj vrši Zavod za gozdove Slovenije in inšpekcijske službe Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, hrano in okolje. Ugotovitve vzroka smrti pri najdenih mrtvih volkovi se naj posreduje Zavodu RS za varstvo narave in Zavodu za gozdove Slovenije.

2.6 Možni pogoji, skladno s katerimi se odvzem iz narave lahko izvede, zlasti glede na tveganje za zagotavljanje ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst

Odstrela volkov ni mogoče dovoliti (glej utemeljitve v 2.1), zato tudi ni tveganja, da bi poseg škodoval ugodnemu stanju drugih rastlinskih in živalskih vrst. Za odvzem najdenih mrtvih volkov iz narave dodatni pogoji niso potrebni.

3 Navadni ris (*Lynx lynx*)

3.1 Razlogi za odvzem iz narave

3.1.1 Razlog »zagotavljanje koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov«

Uporaba razloga »zagotavljanje koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov« za odvzem risov iz narave je ustrezna. Namen odvzema najdenih mrtvih risov iz narave je ugotoviti vzroke smrti, kar lahko doprinese k boljšemu poznavanju stanja vrste pri nas in posledično boljšemu upravljanju z vrsto, ki je na robu ponovnega izumrtja.

3.1.2 Razlog »doseljevanje ali ponovno naseljevanje živali, vključno z gojenjem za namene doseljevanja ali ponovnega naseljevanja«

Uporaba razloga »doseljevanje ali ponovno naseljevanje živali, vključno z gojenjem za namene doseljevanja ali ponovnega naseljevanja« za odvzem risov iz narave ni sprejemljiva. Zavod za gozdove Slovenije namreč predlaga le odvzem mrtvih risov ne pa tudi odlova in preselitve živih živali.

3.1.3 Razlog »selektivno in omejeno ujetje, opremljanje z oznakami ali poseg, ki lahko povzroči poškodovanje ali odvzem živali za namene raziskovanja«

Uporaba razloga »selektivno in omejeno ujetje, opremljanje z oznakami ali poseg, ki lahko povzroči poškodovanje ali odvzem živali za namene raziskovanja« za odvzem risov iz narave je ustrezna. Kot predlaga Zavod za gozdove Slovenije, je namen odvzema mrtvih osebkov iz narave ugotovitev razlogov smrti. Z najdenih mrtvih osebkov pa nameravajo odvzeti vzorce za genetske preiskave, ki jih bodo izvedli strokovnjaki na Oddelku za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani. Noben ris ne sme biti usmrčen za namene raziskav.

3.1.4 Obstoj »drugih možnosti«

Podatke o trenutnem stanju populacije je mogoče pridobiti le od prosto živečih osebkov, druge možnosti ne obstajajo.

3.1.5 Ocena o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja populacije

Dinarska populacija risa, kateri pripadajo tudi risi v Sloveniji, je med najbolj ogroženimi v Evropi. Kot najverjetnejša vzroka za trenutno zaskrbljujoče stanje sta bila prepoznana parjenje v sorodstvu in ilegalni odstrel. Po bliskoviti rasti po ponovni naselitvi risa pri nas je populacija v zadnjih 10-15 letih začela močno upadati, tako da danes risu v Sloveniji ponovno grozi izumrtje. Odvzem mrtvih živali iz narave ne bo imel negativnega vpliva na stanje populacije.

3.2 Časovno obdobje, v katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se morebitne najdene rise odvzame iz narave v času med 1. 10. 2013 in 30. 9. 2014. Na predlagano časovno obdobje nimamo pripomb.

3.3 Geografsko območje, na katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije ni predlagal območja, na katerem bi radi odvzeli mrtve rise iz narave. Menimo, da se odvzem mrtvih risov iz narave lahko vrši na celotnem območju Slovenije.

3.4 Dovoljena sredstva oziroma načini za odvzem iz narave in omejitve njihove uporabe

Vse najdene mrtve osebkke naj se posreduje Veterinarski fakulteti Univerze v Ljubljani, da ugotovi vzrok smrti. Posreduje naj se celoten osebek ali le vzorce, za katere se dogovori z Veterinarsko fakulteto. Vzorce tkiv za genetske preiskave naj se posreduje tudi Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani, Oddelku za biologijo. Po opravljenem pregledu in odvzetih vzorcih se osebek v skladu z zakonodajo preda Prirodoslovnemu muzeju Slovenije, če ta izkaže interes zanj. Zavodu za gozdove Slovenije naj se dovoli, da opravi vse potrebne meritve na najdenih mrtvih risih.

3.5 Potrebni nujni ukrepi v zvezi z izvedbo nadzora odvzema iz narave

Nadzor odvzemov iz narave naj vrši Zavod za gozdove Slovenije in inšpekcijske službe Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, hrano in okolje. Ugotovitve vzroka smrti se naj posreduje Zavodu RS za varstvo narave in Zavodu za gozdove Slovenije.

3.6 Možni pogoji, skladno s katerimi se odvzem iz narave lahko izvede, zlasti glede na tveganje za zagotavljanje ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst

Dodatni pogoji za odvzem mrtvih živali, zaradi zagotavljanja ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst, niso potrebni.

Lep pozdrav,

Pripravil:

Damjan Vrčec
višji naravovarstveni svetovalec

dr. Darij Krajčič
direktor

V vednost:

Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Sektor za ohranjanje narave (po elektronski pošti)

Literatura

- 1) Akcijski načrt za upravljanje populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji za obdobje 2013-2017 (2013). http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/podrocja/velike_zveri/akcijski_nacrt_upravljanja_volk_2013_2017.pdf
- 2) Direktiva o habitatih (1992): Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst. Ur. l. EU, št. L 206
- 3) European Commission (2007): Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC. Final version. http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/pdf/guidance_en.pdf
- 4) Jelenčič M.: Ekološke značilnosti medveda. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta. <http://www.medvedi.si/enc-medvedi-sposno/main-bio-ekologija> (22. 7. 2013)
- 5) Jerina K., Krofel M. (2012): Monitoring odvzema rjavega medveda iz narave v Sloveniji na osnovi starosti določene s pomočjo brušenja zob: obdobje 2007-2010. Končno poročilo. Naročnik: Ministrstvo RS za okolje in prostor, Agencija RS za okolje, Vojkova 1b, 1000 Ljubljana. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 33 str.
- 6) Jerina K., Krofel M., Stergar M., Videmšek U. (2012): Preučevanje dejavnikov habituacije rjavega medveda na človeka z uporabo GPS telemetrije. Končno poročilo – povzetek za uporabnike. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Ljubljana. 18 str.
- 7) Krofel M., Černe R., Jerina K. (2011): Analiza učinkovitosti odstrela volkov za zmanjševanje škod na domačih živalih (Analiza pripravljena v okviru projekta Life+ SloWolf). Končna verzija. SloWolf, Ljubljana. 17 str.
- 8) Linnell J., Salvatori V., Boitani L. (2008): Guidelines for population level management plans for large carnivores in Europe. A Large Carnivore Initiative for Europe report prepared for the European Commission (contract 070501/2005/424162/MAR/B2). LCIE, Rim. 83 str.
- 9) Marinko U., Majić Skrbinšek A. (2011). Raziskava odnosa rejcev drobnice, lovcev in širše javnosti do volka in upravljanje z njim (analiza pripravljena v okviru projekta Life+ SloWolf).
- 10) Potočnik H., Krofel M., Skrbinšek T., Ražen N., Jelenčič M., Kljun F., Žele D., Vengušt G., Kos I. (2012): Projektno poročilo za Akcijo C1 (LIFE08 NAT/SLO/000244 SloWolf): Spremljanje stanja populacije volka v Sloveniji (2). 1. in 2. Sezona – 2010/11 in 2011/12. SloWolf. http://www.volkovi.si/images/stories/IrenaB/porocilo_c1_11_12_final_web.pdf (10. 9. 2013)
- 11) Pravilnik o odvzemu osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave (2009). Ur. l. RS, št. 28/09
- 12) Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam (2002). Ur. l. RS, št. 82/02, 42/10
- 13) Pravilnik o vrstah in moči lovskega orožja, načinu zasledovanja ranjene ali obstreljene živali ter višini škode na divjadi, ki je povzročena s protipravnim lovom (2005). Ur. l. RS, št. 73/05
- 14) Sket B., Gogala M., Kuštor V. (ur.) (2003): Živalstvo Slovenije. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana
- 15) Skrbinšek T., Jelenčič M., Potočnik H., Trontelj P., Kos I. (2008): Varstvena genetika in ocena številčnosti medveda 2007. Projekt Analiza medvedov odvzetih iz narave in genetsko-molekularne raziskave populacije medveda v Sloveniji. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo: 1-14
- 16) SloWolf (2013): Pri Pivki povožena reproduktivna volkulja. Sporočilo za medije.
- 18) Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (2004). Ur. l. RS, št. 46/04, 109/04, 84/05, 115/07, 96/08, 36/09, 102/11
- 19) Zakon o ohranjanju narave (2004). Ur. l. RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo
- 20) Zakon o varstvu okolja (2006). Ur. l. RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo